

**THINK
LIKE AN
ARTIST
DON'T
ACT LIKE
ONE**

KOOS DE WILT

#7

TOON DE MENS

Giotto di Bondone (1266-1337), De bewening, 1304-1306
Cappella degli Scrovegni, Padua

Met de Toscaanse schilder Giotto di Bondone begon de renaissance pas echt. Voor het eerst sinds de oudheid waren de figuren die hij schilderde weer mensen van vlees en bloed. In de middeleeuwen waren het vooral figuranten geworden in een Bijbelverhaal. Ze stonden erbij als poppen en emotie werd vaak karikuraal verbeeld, als daar al sprake van was. Na vele eeuwen zien we op deze fresco weer diep verdriet van echte mensen. Uit haar extatische bewegingen en gezichtsuitdrukking lezen we het leed van een moeder over haar zojuist gestorven zoon. De emotie is echt, het raakt ons. Het toont de mens. ■

16

JE BENT AL NAAKT

Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni (1475-1564),
Het laatste oordeel, 1534-1541, Sixtijnse Kapel, Vaticaanstad

Steve Jobs realiseerde zich dat hij niet het eeuwige leven had, daarom had hij niets te verliezen. 'You are already naked', zei hij. Eeuwen geleden belichaamde Michelangelo dezelfde visie. Bijna 89 jaar werd hij, een groot deel van zijn leven bevond hij zich op de top van zijn kunnen. Als schilder, architect en beeldhouwer. Op zijn zestigste kreeg hij van de paus de opdracht om in de Sixtijnse Kapel Het laatste oordeel te schilderen. Zes jaar lang deed hij erover en hij zette zijn reputatie er bewust voor op het spel. Op deze devote plek schilderde hij alle personages in al hun naaktheid op de enorme muur. Het werd een controversie binnen het Vaticaan en een jaar na de dood van de kunstenaar werden veel delen overschilderd. Maar Michelangelo had het risico genomen en zijn hart gevolgd. ■

21

EVEN ZEN

Pieter Jansz. Saenredam (1597-1665), Interieur van de Sint-Odulphuskerk in Assendelft, 1649, Rijksmuseum, Amsterdam

Pieter Jansz. Saenredam was een introvert type. We kennen hem vooral van het afbeelden van kerkinterieurs, zoals hier in Assendelft, waar zijn vader begraven lag. Zijn kerkinterieurs zijn het toppunt van verstillig, toch zijn ze verre van kil, ze stralen sereniteit, sfeer en warmte uit. De uiterst nauwkeurige weergave verradt dat de kunstenaar zomaar een jaar voor een schilderij uittrok om dit wonderlijk perspectief en licht te creëren. Saenredam schilderde zo'n vijftien verschillende kerken overal in Nederland en hij werd daarmee de grondlegger van een uniek genre. De kunstpaus van die tijd, Contantijn Huygens, schreef over het werk van zijn goede vriend: 'Kijken naar een schilderij van Saenredam is als het kijken naar een portret van God zelf.' Een schilderij als een meditatie, als portret van God zelfs. Hoe zen wil je hebben? ■

34

OP AFSTAND

Vincent van Gogh (1853-1890), Terrasse du café le soir, Place du forum, 1888, Kröller-Müller Museum, Otterloo

Zijn leven lang bewoog hij zich in artistieke kringen. Eerst ging hij in de leer bij zijn oudere neef Mauve, daar kwam hij in contact met andere kunstenaars zoals Maris, Weissenbruch, Mesdag, Breitner en Israëls. Later vertrok hij naar zijn jongere broer Theo in Parijs, waar hij grote namen ontmoette als Toulouse-Lautrec, Bernard, Seurat, Gauguin en Pissarro. Uiteindelijk belandde Vincent van Gogh in de Provence en bleef zijn dagelijks contacten beperkt tot de postbode en een plaatselijke dokter. Het was bepaald niet het brandpunt van kunst en cultuur, maar precies daar, op het afgelegen boerenland, kerfde hij zich een stevige plek in de kunstgeschiedenis. In een kliniek in Saint-Rémy-de-Provence schilderde hij de irissen, de sterrennacht en het café dat hij vaak bezocht. In de laatste maanden van zijn leven woonde hij in het dorpje Auvers-sur-Oise, vlak boven Parijs. Daar schilderde hij een kerkje, een dorpsarts en zware korenvelden. Hoe verder hij afstand van de bewoonde wereld, hoe indrukwekkender zijn werk, zo bleek. Alle kennis waarmee hij zich in de perioden daarvoor had volgestopt, manifesteerde zich daar op een heel eigen manier. ■

37

LAAT DE KLEUREN SPREKEN

Henri Matisse (1869-1954), De groene streep, 1905,
Statens Museum for Kunst, Kopenhagen

Het werk heet De groene streep. Maar we zien een portret van Amélie, ofwel mevrouw Matisse. Ah, opeens ontdekken we op haar neus de groene streep. Deze verdeelt haar gezicht in een warme en koele kant op een achtergrond in tegengestelde kleuren. Blijkbaar vertellen de kleuren iets over hoe zij was, als persoon. Eind negentiende eeuw kwam de schilderkunst in een revolutionaire fase, het streven was niet meer de zichtbare werkelijkheid zo goed mogelijk weer te geven, de schilders gooiden het over een andere boeg. Kunst moest het publiek anders doen kijken. Ook kleur kan dit bewerkstelligen. In de woorden van Matisse: 'Ik droom van een kunst van balans, van puurheid en sereniteit, ontdaan van vervelende en depressief makende onderwerpkeuze.' Matisse's groene streep doet dat. Het kleurenspeel roept persoonlijke emoties op, waarmee een heel nieuwe ervaring wordt gecreëerd. ■

41

SEX- COMPLEX

Egon Schiele (1890-1918), Wally in rode blouse met opgeheven knieën, 1913, privé-collectie

Het enfant terrible Egon Schiele streek de wereld niet glad. Eerder accentueerde hij menselijke vervormingen dan traditionele schoonheid. Hij toonde onverhulde erotiek en bracht existentiële angst vol in beeld, steeds balancerend op het randje. Hier zien we Walburga Neuzil, kortweg Wally, de tienervriendin van de twintiger Schiele. Ze kijkt ons broeierig aan. Het werk is typisch voor het Wenen in de tijd van de befaamde psychiater Sigmund Freud, waar de verstikkende burgerlijkheid via de kunst een uitweg zocht. Schiele kwam in opspraak toen hij masturberende meisjes ging tekenen, hij werd er zelfs voor veroordeeld tot een gevangenisstraf. Wally zocht hem in de gevangenis op en regelde ondertussen zijn zaken. Toch werd ze uiteindelijk ingewisseld voor een keurig burgermeisje. Want ja, seks kan dan wel bevrijden, het compliceert de boel soms ook. ■

49

VERTROUW HET PROCES

Jackson Pollock (1912-1956)

Waar in vroegere eeuwen elke strek met de kwast was bedacht door de kunstenaar, ontstond bij Action Painting een werk gedeeltelijk los van de kunstenaar. Het schilderij leek in zekere zin zichzelf te maken. De doeken van Pollock lagen plat op de grond van het atelier en de schilder wandelde er van alle kanten overheen terwijl hij de verf in slierten van zijn kwast, stok, troffel of mes liet druppelen en soms rechtstreeks uit het verfblik goot. Zo verbleef hij feitelijk in het schilderij. Bij zijn drippings wilde Pollock het maken zelf een rol geven. En op een of andere manier klopte de compositie, gewoon omdat de schilder vertrouwde op het proces. Maar je moet ermee uitkijken. Uiteindelijk belandde Pollock met zijn Oldsmobile tegen een boom na gedoe met drank en een andere vrouw. Hij overleefde de crash niet. Vertrouwen op het proces heeft ook zo zijn grenzen. ■

68

SCHOON- HEIDS- VLEKJE

Zhang Xiaogang (1958), Big Family Girl, 2006

Op het eerste gezicht lijken het onschuldige familieportretten die zijn gemaakt tijdens de Culturele Revolutie, de periode waarin de Chinese kunstenaar Zhang Xiaogang opgroeide. Het ziet er allemaal georganiseerd uit. Altijd voorbeeldige mensen, precies zoals het regime het graag zag. Ineens vallen de kleine kleurvlakjes op, die het perfecte beeld verstoren. Precies die oneffenheden geven de afgebeelde personen iets echts, iets persoonlijks. Het zijn de barstjes in het masker van de macht, waartussen echte mensen tevoorschijn komen. Zoals een schoonheidsfoutje iemand interessanter kan maken. Dan realiseren we ons pas dat we kijken naar portretten die het nieuwe China laten zien. ■

#73

MAAK OOGCONTACT

Marina Abramović, (1946) 'Marina Abramović: The Artist is Present', 2010, Museum of Modern Art, New York

De hele dag door vergaderen en chatten we wat af. Maar juist door elkaar, zonder woorden, in de ogen te kijken, maken we pas echt contact. Marina Abramović wijdde er een tentoonstelling aan. Gedurende 'Marina Abramović: The Artist is Present' zat de kunstenaar drie maanden lang in stilte in het atrium van het MoMA in New York. Bezoekers namen plaats op een stoel tegenover haar om haar recht in de ogen te kijken. Ze mochten blijven zitten zo lang ze wilden, zo lang ze maar stil bleven. De een moest lachen, de ander werd emotioneel, de volgende keek opgelucht. Het werd voor het museum de meest succesvolle tentoonstelling ooit. In totaal keek de kunstenaar 736 uur en 30 minuten in de ogen van 1500 verschillende mensen. ■

For thousands of years, artists have tried to answer questions about success, love, work, friendship, life, and death.

Unfathomable topics for which they have found countless answers.

Think Like an Artist Don't Act Like One is not another foray down that intellectual path, but simply a selection of 75 amusing, serious, and inspiring life lessons from art history.

THINK LIKE AN ARTIST DON'T ACT LIKE ONE

looks at what Leonardo da Vinci has to teach us about curiosity, and Rembrandt about honesty. At how Vermeer helps us to appreciate the everyday, Monet the here and now. At Picasso teaching us to lie truthfully and at Nauman questioning truth itself. A humble offering for anyone who wants to learn how to live through art. Whether you are 10 or 110.

"For everyone who dares to think in proposals not in opinions"

Daan Roosegaarde, artist

"For art there is no leaflet and no guarantee. Koos shows why"

Taco Dibbts, Rijksmuseum's General Director

Product of buro van Ons

ISBN 978-90-6369-468-5

BIS PUBLISHERS